

*drs. E. Barkhof, dr. R. van Westrhenen, drs. W. Schermerhorn, mr. A. van der Knaap
(redactie)*

Probleemgeoriënteerd denken in de ggz: juridische dilemma's

Een praktijkboek voor de opleiding en de kliniek

De Tijdstroom, Utrecht

© De Tijdstroom uitgeverij, 2011.
Omslagontwerp: Cees Brake bno, Enschede

Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij BV, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.
Internet: www.tijdstroom.nl
E-mail: info@tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 182 0
NUR 875, 820

Inhoud

Voorwoord	9
1 Ik heb gestudeerd en weet wel wat er aan de hand is	11
Wanneer is ingrijpen met dwangtoepassing gerechtvaardigd? <i>Hugo Koetsier</i>	
2 'Ik heb het wel in de hand'	21
Dwangbehandeling op basis van extern gevaar <i>Willem van Tilburg</i>	
3 Liever maandelijks een prik dan een opname	31
Procedures rondom de voorwaardelijke machtiging <i>Erik Beijaert en Rembrandt Zuijderhoudt</i>	
4 Laat mij begaan	39
Suicidegevaar, IBS of niet? <i>Willem Schermerhorn</i>	
5 Meneer Bakker maakt de buurt gek	45
Bemoeizorg binnen de kaders van de Wgbo en Wet bopz <i>Jules Tielens en Japke Meesters</i>	
6 Mijn zoon zit de hele dag achter de computer te blowen	55
Behandelmogelijkheden bij een eerste psychose in de huisartsenpraktijk <i>Hiske Becker</i>	
7 Ik wil naar buiten	61
Vrijheidsbeperkende maatregelen in de kliniek (artikel 40) <i>Wijnand Mulder</i>	
8 Beroepsgeheim en 'stiekem' psychiatrisch onderzoek: wat mag en wat moet?	69
Dilemma's rond het klachtrecht in het kader van Wgbo en Wet bopz <i>Jurgen Cornelis en Alexander Achilles</i>	

9	Odysseus en de Sirenen: bind mij aan de mast en negeer mijn protest!	77
	Indicatie en procedure zelfbindingsmachtiging <i>Paulan Stärcke</i>	
10	Stemmen met de voeten; over redelijke voorwaarden	85
	Verlof en ontslag onder voorwaarden bij patiënten die opgenomen zijn met een rechterlijke machtiging <i>Adger Hondius</i>	
11	God heeft mij helemaal genezen	93
	Grensvlak Wgbo/Bopz op een psychiatrische afdeling <i>Roos van Westrhenen, Emile Barkhof</i>	
12	Een patiënte met een mes in haar buik	101
	Gedwongen behandeling in het kader van de Wgbo <i>Joeri Otten, Gerty Casteelen en Jan Luitse</i>	
13	Rot op, ik heb geen psychiater nodig	109
	Het grensvlak tussen penitenciaire en reguliere psychiatrie <i>Erik Sikkens en Mirjam van Haaren</i>	
14	Geluidsoverlast leidt tot steekpartij	119
	Tbs-oplegging, dwangtoepassing en een soepele overgang naar de algemene ggz <i>Jelle Troelstra, Monique Kossen, Jan Niemantsverdriet en Karel Oei</i>	
15	Bemoei je er niet mee!	127
	Geheimhouding, informatieverstrekking, inzagerecht <i>Alexandra Reijerse en Cecile Gijsbers van Wijk</i>	
16	Dit kind gaat mij van mijn verslaving afhelfen!	137
	Gedwongen behandeling binnen de verslavingszorg <i>Ben van de Wetering en Anne Marie van Hulst</i>	
17	Ik moet naar huis ...	145
	Ouderenpsychiatrie en het grensvlak van Wgbo en Wet bopz <i>Klaas Bets</i>	
18	Laat moeder zo lang mogelijk op haar vertrouwde kamer wonen	155
	Op het grensvlak van de Wet bopz en Wgbo in een verzorgingshuis <i>Foka Eekhof en Astrid Vellinga</i>	
19	Wikken en wegen bij een meisje met anorexia nervosa	165
	Juridische dilemma's in de kinder- en jeugdpsychiatrie <i>Anne-Pauline Cohen, Pieter Troost en Alice Broersma</i>	

20 Een PIJ is niets voor mij	173
Juridisch kader: basis voor behandeling of beperking van behandeling? <i>Theo Bakkum en Zita Haijer</i>	
21 Ik eet dus ik besta	183
Over de Wet bopz bij verstandelijke handicap <i>Pieter Prins</i>	
Afkortingen	191
Medewerkers	193

Voorwoord

In de psychiatrie en aangrenzende gebieden – zoals de huisartspraktijk, spoedeisende hulp of somatische afdeling van een algemeen ziekenhuis, verpleeghuis, verstandelijk gehandicaptenzorg en verslavingszorg – hebben professionals regelmatig te maken met patiënten bij wie de bereidheid voor behandeling ontbreekt. Als er daarbij sprake is van wilsonbekwaamheid, gevaar of nadeel voor de patiënt kan (en moet vaak) onvrijwillige behandeling plaatsvinden in het kader van de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo) of de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet bopz). De interpretatie en toepassing van deze wetten kan, zelfs voor degenen die er regelmatig mee werken, de nodige praktische problemen opleveren. De wetteksten zijn zeer uitgebreid en weinig toegankelijk door de vele verwijzingen, subteksten en het juridische taalgebruik. De reeds aanwezige literatuur die de achtergronden en interpretatie van de genoemde wetten belicht, biedt vaak onvoldoende houvast omdat de ruimere klinische context ontbreekt.

Dit boek beoogt in deze leemte te voorzien, door aan de hand van aansprekende en klinisch relevante casuïstiek, een overzicht te geven van veel voorkomende vragen en problemen rond de praktische toepassing van de Wet bopz en de Wgbo. Vanuit verschillende invalshoeken wordt ingegaan op de praktische uitvoering van gezondheidsjuridische vraagstukken. In 21 hoofdstukken hebben ervaren klinici uit verschillende instellingen en ziekenhuizen in Nederland op het deelgebied van hun expertise een casus beschreven, waarin specifieke aspecten rond de Wet bopz en de Wgbo aan bod komen. In iedere casus worden op een systematische manier – via anamnese, onderzoek en beloop – de belangrijkste aspecten van de Wet bopz en Wgbo besproken en wordt er toelichting gegeven op de achtergronden. Door middel van stapsgewijs aangeboden informatie en tussenvragen kan de lezer zijn kennis toetsen en vergroten. Om de leesbaarheid en het praktische nut te vergroten, is het aantal literatuurverwijzingen beperkt gebleven. Een register is niet opgenomen, omdat dit weinig toegevoegde waarde heeft: aan de ondertitels van de hoofdstukken kan worden afgeleid welk deelgebied aan de orde komt. Dit biedt de lezer houvast bij het zoeken naar gewenste informatie. Het boek kan hierdoor goed als naslagwerk gebruikt worden.

Probleemgeoriënteerd denken in de ggz: juridische dilemma's is bedoeld voor psychiaters (in opleiding), huisartsen, SEH-artsen en overige medisch specialisten, coassistenten, psychiatrisch verpleegkundigen en anderen die te maken hebben met gezondheidsjuridische vraagstukken bij onvrijwillige opname en/of behandeling.

De opmerkzame lezer zal niet ontgaan zijn dat de Wet bopz waarschijnlijk vervangen gaat worden door de beoogde nieuwe Wet verplichte ggz. Momenteel ligt de ontwerp-tekst van deze nieuwe wet voor in de Tweede Kamer. De ervaring bij de invoering van de Wet bopz leert echter dat het traject van besluitvorming over dergelijke wetswijzigingen vaak traag verloopt. Zolang de Wet bopz nog van kracht blijft, kan dit boek als een praktische gids dienen.

Maart 2011,
Emile Barkhof, Roos van Westrhenen, Willem Schermerhorn, Ans van der Knaap